

PPA110วิชา สังคมและเศรษฐกิจไทย Thai Social and Economic Structure

By Dr. Phudit Nokhontod

เหตุใดมนุษยจึงจำเป็นต้องมา
อยู่ร่วมกันเป็นสังคม ?

โครงสร้างสังคม

โครงสร้างของสังคม

โครงสร้างของสังคม คือ ส่วนประกอบที่ทำให้สังคมสามารถดำรงอยู่อย่างมีระเบียบแบบแผนที่มั่นคงและแสดงถึงระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์

โดยโครงสร้างของสังคมมีความสำคัญเพราะสังคมมีความมั่นคงมากหรือน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับ**ความมั่นคงของโครงสร้าง**แต่ละส่วนและความสัมพันธ์ของโครงสร้างแต่ละส่วนต้องเป็นไปในลักษณะที่ถูกต้อง

ความหมายของโครงสร้างทางสังคม

ราชบัณฑิตยสถานและนักสังคมวิทยาหลายท่านได้ให้ความหมายของโครงสร้างทางสังคม (Social Structure) ดังนี้

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายว่า “โครงสร้างทางสังคม” หมายถึง แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบสังคม สถาบันต่าง ๆ ทางเครือญาติ ศาสนา เศรษฐกิจ การเมือง และอื่น ๆ ซึ่งรวมถึงบรรทัดฐาน ค่านิยม และบทบาททางสังคมของสถาบัน เหล่านั้นด้วย โครงสร้างทางสังคมเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์พฤติกรรมและความสัมพันธ์ของคนในสังคม

ความหมายของโครงสร้างทางสังคม

James W. Vander Zanden นักสังคมวิทยาชาวอเมริกันกล่าวว่า โครงสร้างทางสังคม หมายถึง คำโครงของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมที่มีความเชื่อมโยงผูกพันระหว่างกัน

ศาสตราจารย์ ดร.ประสาธ หลักศิลา นักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาชาวไทย ได้เปรียบเทียบ ลักษณะโครงสร้างของสังคมมนุษย์ไว้เหมือนกับลักษณะโครงสร้างของบ้านแต่ละหลัง

โดยสรุป โครงสร้างของสังคมเป็นลักษณะความสัมพันธ์ต่อกันของกลุ่มต่าง ๆ ที่ประกอบกันเข้าเป็น สังคมมนุษย์ ทำนองเดียวกับ **โครงสร้างของบ้าน**

กล่าวโดยสรุป โครงสร้างทางสังคม หมายถึง ส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็น **ระบบความสัมพันธ์ของ สังคมมนุษย์** โดยส่วนประกอบดังกล่าวจะต้องเป็นคำโครงที่ปรากฏในสังคมมนุษย์ทุกๆ สังคม แม้ว่าจะมีรายละเอียดปลีกย่อยที่ **แตกต่างกันไปในแต่ละสังคม** ก็ตาม

ลักษณะของโครงสร้างทางสังคม

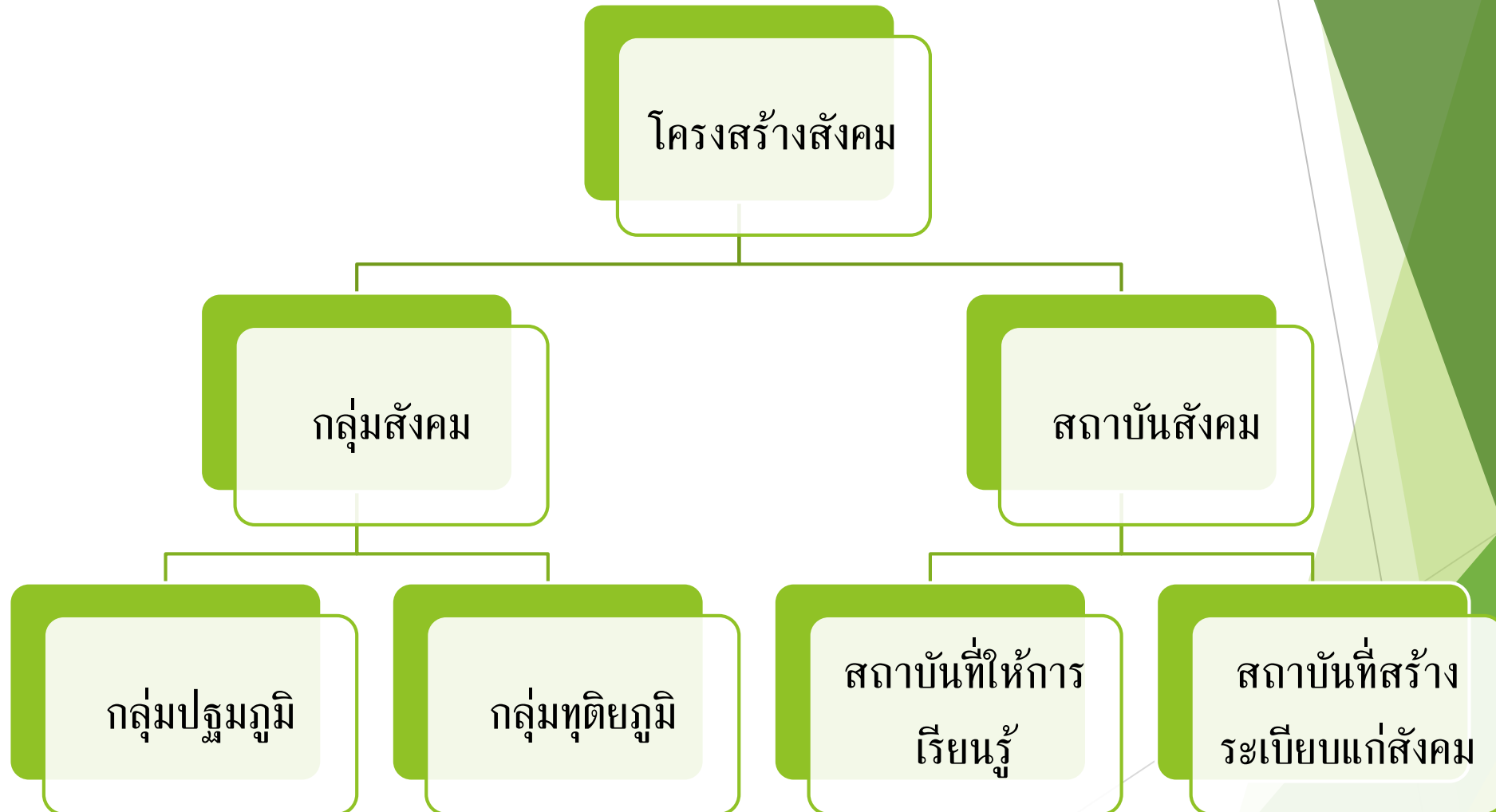
1. มีการรวมกลุ่มของคนไทยในสังคมตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งแต่ละกลุ่มต่างมีหน้าที่ความรับผิดชอบและประสิทธิภาพภายในการทำงานตามที่กลุ่มได้กำหนดเป้าหมายไว้
2. มีแนวทางในการปฏิบัติอย่างเหมาะสม หรือมีกฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผนเป็นแนวทางให้ยึดถือร่วมกัน โดยยึดหลักประโยชน์สูงสุดของสังคม
3. มีจุดหมายในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ที่ดีและมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในสังคมหรือมีการติดต่อระหว่างกัน
4. มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงได้ กล่าวคือโครงสร้างของสังคมจะมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงในแง่ของการเพิ่มขึ้นหรือลดลงในหลายรูปแบบ เช่น จำนวนคนอาจเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากการเคลื่อนย้ายของประชากรในสังคม

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม : อริสโตเติล

อริสโตเติล นักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่ของกรีกได้กล่าวไว้ว่า "มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Human being is social animal)" เพราะมนุษย์มีการอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างเป็นหมวดหมู่ มิได้ใช้ชีวิตอยู่เพียงคนเดียวตามลำพังแต่อย่างใด เนื่องจากมนุษย์ต้องทำกิจกรรมร่วมกันอยู่ตลอดเวลา ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

Social Structure

กลุ่มสังคม

กลุ่มสังคม

ความหมายของกลุ่มสังคม หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีการติดต่อสื่อสารกัน ซึ่งการสื่อสารไม่จำเป็นต้องทำต่อหน้า แต่ต้องมีลักษณะ two-way communication

สาเหตุของการรวมกลุ่ม

1. ธรรมชาติของมนุษย์ชอบสังสรรค์คบหา อริสโตเติลกล่าวว่า “มนุษย์เป็นสัตว์สังคม”
2. ความจำเป็นต้องอาศัยซึ่งกันและกัน (functional interdependence)

กลุ่มสังคม

กลุ่มประเภทต่างๆ

1. กลุ่มที่เป็นทางการกับกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ

- Formal group การรวมตัวกันของบุคคลในหน่วยงานหรือองค์การที่มีการจัดตั้งขึ้นโดย ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับหรือกฎหมาย
- Informal group กลุ่มไม่เป็นทางการ เกิดขึ้นโดยธรรมชาติโดยความสนิทสนมและติดต่อ สัมพันธ์กันของสมาชิก มักจะมุ่งตอบสนองความต้องการ ด้านความสัมพันธ์และมิตรภาพของสมาชิก เช่น 1. กลุ่มที่สนใจร่วมกัน (Interest groups) 2. กลุ่มเพื่อน/กลุ่มมิตรภาพ (Friendship groups)

2. กลุ่มตามระยะห่างทางสังคม (Social Distance)

- กลุ่มแนวนาบ (horizontal group)
- กลุ่มแนวตั้ง (vertical group)

กลุ่มปฐมภูมิและกลุ่มทุติยภูมิ

กลุ่มปฐมภูมิ(primary group)

- ▶ มีความสัมพันธ์ซึ่งๆ หน้า face to face
- ▶ ความสัมพันธ์ค่อนข้างถาวร
- ▶ มีผู้เกี่ยวข้องน้อย หรือเป็นกลุ่มเล็กๆ
- ▶ ความใกล้ชิดสนิทสนมของคนในกลุ่ม
- ▶ เป็นความสัมพันธ์ในเรื่องทั่วไปไม่เฉพาะเจาะจง

กลุ่มทุติยภูมิ (secondary group)

1. ขาดความถาวร
2. มีการติดต่อกันแบบผิวเผิน
3. มีความผูกพันต่อกันน้อย

สถาบันสังคม

1. ความหมาย : สถาบันสังคม Social Institution หมายถึง

1.1 สิ่งที่สังคมจัดตั้งขึ้นเพราะเห็นประโยชน์ว่ามีความต้องการและจำเป็นแก่วิถีชีวิตของตน เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา สถาบันการเมือง

1.2 เป็นกระบวนการหรือการรวมกลุ่มในลักษณะที่จัดระเบียบเป็นอย่างดี มีระบบมีเสถียรภาพมั่นคง

1.3 กลุ่มของบรรทัดฐานทางสังคมที่สังคมได้กำหนดไว้เพื่อใช้เป็นหลักในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกในสังคม เพื่อแก้ปัญหาพื้นฐาน เพื่อการดำรงอยู่ของสังคม

องค์ประกอบของสถาบันสังคม

- ☐ หน้าที่ที่แน่นอนชัดเจน
- ☐ แบบแผนพฤติกรรม
- ☐ บุคคล/กลุ่มสังคม
- ☐ ศูนย์กลางในการดำเนินการ

สถาบันสังคมที่สำคัญ

สถาบันครอบครัว

สาเหตุการเกิด	หน้าที่	แบบแผนพฤติกรรม	กลุ่มสังคม/บุคคล	ศูนย์กลางในการดำเนินการ
ความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ	1. สร้างสมาชิกใหม่ 2. อบรมสมาชิกให้เป็นพลเมืองดี 3. ขัดเกลาทางสังคม 4. ให้ความรักความอบอุ่น	- ประเพณีการหมั้น - การแต่งงาน	1. ครอบครัวเดี่ยว (พ่อ แม่ ลูก) 2. ครอบครัวขยาย (วงศ์าคณาญาติ)	บ้าน

สถาบันการศึกษา

สาเหตุการเกิด	หน้าที่	แบบแผน พฤติกรรม	กลุ่มสังคม/บุคคล	ศูนย์กลางในการ ดำเนินการ
สนองความ ต้องการการเรียนรู้ ของมนุษย์ในการ ใช้ปัญญาให้เกิด ประโยชน์	1. ถ่ายทอดความรู้ 2. สร้างบุคลิกภาพ ที่ดีแก่สมาชิก 3. ผลิตกำลัง แรงงานทาง เศรษฐกิจ	- การจัดการเรียน การสอน - หลักสูตรแบบ แผนพฤติกรรม นักเรียน	- ครู อาจารย์ - นักเรียน - วิทยากร - นักวิจัย	- โรงเรียน - มหาวิทยาลัย - วิทยาลัย - ศูนย์การเรียนรู้ - หอสมุด

สถาบันศาสนา

สาเหตุการเกิด	หน้าที่	แบบแผน พฤติกรรม	กลุ่มสังคม /บุคคล	ศูนย์กลางในการ ดำเนินการ
สนองความ ต้องการทางจิตใจ เป็นหลัก	1. ทำให้เกิดความ เป็นอันหนึ่งอัน เดียว 2. ถ่ายทอด วัฒนธรรม 3. เครื่องยึดเหนี่ยว จิตใจ	- ประเพณี พิธีกรรมทาง ศาสนา	- พระสงฆ์ - นักบวช - ศาสนิกชน	- วัด - ศาสนสถาน - สำนักปฏิบัติ ธรรม

สถาบันการเมืองการปกครอง

สาเหตุการเกิด	หน้าที่	แบบแผน พฤติกรรม	กลุ่มสังคม/บุคคล	ศูนย์กลางในการ ดำเนินการ
สนองความ ต้องการด้านความ มั่นคงปลอดภัย	1. สร้างกฎเกณฑ์ ให้สังคม 2. ตัดสินข้อขัดแย้ง ในสังคม 3. บำบัดทุกข์ บำรุงสุข	- แบบแผนการ เลือกตั้ง - การพิจารณาคดี - การบริหาร ราชการ	- ฝ่ายนิติบัญญัติ - ฝ่ายบริหาร - ตุลาการ - ทหาร ตำรวจ	- รัฐสภา - ศาล - หน่วยงาน ราชการ

สถาบันเศรษฐกิจ

สาเหตุการเกิด	หน้าที่	แบบแผนพฤติกรรม	กลุ่มสังคม /บุคคล	ศูนย์กลางในการดำเนินการ
ความต้องการของมนุษย์ด้านร่างกาย	1. ผลิตสินค้าบริการ 2. กระจายสินค้าสู่ผู้บริโภค 3. แลกเปลี่ยนสินค้าบริการ 4. การบริโภคสินค้าบริการ	- แบบแผนการผลิตสินค้าบริการ - การกำหนดราคา - จัดระบบธนาคาร - การประกอบอาชีพต่างๆ	- พนักงานบริษัท - รพภ. - แม่บ้าน - ผู้ใช้แรงงาน - พ่อค้าแม่ค้า นักธุรกิจ	- บริษัท - โรงงาน - ห้างร้านค้า - โรงแรม - ธนาคาร - ฯลฯ

สถาบันนันทนาการ

สาเหตุการเกิด	หน้าที่	แบบแผน พฤติกรรม	กลุ่มสังคม / บุคคล	ศูนย์กลางในการ ดำเนินการ
ความต้องการ การพักผ่อน หย่อนใจ	ให้ความบันเทิง ในรูปแบบต่าง เช่น กีฬา ดนตรี ภาพยนตร์ละคร	- แบบแผนการร้อง เต้น ดนตรี นาฏศิลป์ - กติกา มารยาท - แบบแผนการแสดง	- นักร้อง - นักแสดง - นักแสดงตลก - ศิลปิน - นักกีฬา	- โรงภาพยนตร์ - สนามกีฬา

สถาบันสื่อสารมวลชน

สาเหตุการเกิด	หน้าที่	แบบแผน พฤติกรรม	กลุ่มสังคม / บุคคล	ศูนย์กลางในการ ดำเนินการ
ความต้องการ การสื่อสาร ระหว่างกัน	1. ส่งข่าวสาร 2. ให้ความรู้ ถ่ายทอด วัฒนธรรม 3. สื่อสาร ระหว่างกัน	- การใช้ภาษา - การจัดทำ ข่าวสาร - จรรยาบรรณ วิชาชีพ สื่อสารมวลชน	- นักข่าว - นักหนังสือ พิมพ์ - ผู้ประกาศข่าว - ประชาสัมพันธ์ - โฆษก	- สถานีโทรทัศน์ วิทยุ - สำนักพิมพ์

สถาบันสังคม

สรุป

สถาบันที่ให้การเรียนรู้กับสังคม ได้แก่ สถาบันครอบครัว
สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา

สถาบันที่ทำหน้าที่สร้างระเบียบแก่สังคม ได้แก่ สถาบันการเมืองการ
ปกครอง สถาบันศาสนา

บรรทัดฐาน

ความหมาย: บรรทัดฐาน (norm) คือ แบบแผนสำหรับประพฤติปฏิบัติที่มีมาตรฐานถูกจัดสร้างขึ้นมาเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม (มาตรฐานความประพฤติ)

ลักษณะของบรรทัดฐาน

1. บรรทัดฐานเป็นวิธีการหรือเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลที่เหมาะสม
2. บรรทัดฐานมีลักษณะเป็นมาตรฐานที่บุคคลได้รับการคาดหวังว่าจะใช้กำหนดแนวทางการประพฤติของตน

ข้อสังเกตเกี่ยวกับบรรทัดฐาน

1. บรรทัดฐานใช้ได้กับทุกคนหรือบางคนก็ได้
2. บรรทัดฐานอาจจะได้รับการยอมรับจากสมาชิกของกลุ่มต่างกัน
3. บรรทัดฐานวางขอบเขตเกี่ยวกับพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม
4. ทุกที่มีบรรทัดฐานอยู่ แต่จะแตกต่างกันไปในแต่ละแห่ง
5. บรรทัดฐานเกิดจากปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม
6. บรรทัดฐานอาจช่วยให้สามารถทำนายพฤติกรรมของมนุษย์ได้

ประเภทบรรทัดฐานฐาน

1. วิถีชาวบ้าน (folk ways)
2. จารีต (mores)
3. กฎหมาย (law)

ประเภทบรรทัดฐานฐาน

ลักษณะ	วิธีประชา	จารีต	กฎหมาย
ความหมาย	1.ชาวบ้านทำกันจนเคยชิน	1.เกี่ยวกับความดี-ชั่ว	1.คำสั่งข้อห้าม ข้อบังคับ ใช้กับทุกคน
	2.ธรรมเนียม	2.เป็นประเพณี	
	3.ควรทำ	3.เป็นข้อห้าม	
		4.ต้องทำ	
บทลงโทษ	ถูกขูบชิบนิินทา หัวเราะเยาะ เหยียด หยาม ตำหนิ	ถูกประณาม ขับไล่จาก กลุ่ม รุมประชาทัณฑ์	ผิดกฎหมาย โทษตาม กฎหมาย
	ไม่เป็นทางการ	ไม่เป็นทางการ	เป็นทางการ

ตัวอย่าง

วิถีประชา	จารีต	กฎหมาย
มารยาท แฟชั่น ความ คลั่งไคล้สิ่งต่างๆ สวด มนต์ก่อนนอน อาบน้ำ วันละ 2 ครั้ง	ความซื่อสัตย์ ความ เสียสละ ความเมตตา กรุณา	เช่น ห้ามค้ายาเสพติด ต้องใส่หมวกกันน็อก ทุกครั้งที่ใช้มอเตอร์ไซด์ ไม่ทำผิดกฎหมาย

บรรทัดฐานฐานสังคมพิการ ภาวะสังคมพิการ ?

คดี...พิพาทกษา

3 แม่ลูก ชายสีเทาก่อน

แพรวา อภิรัตน์ประมัตต ทาย 9 ศพ

ถูกฆาต 3 ปี ไม่รอดลงอาญา

ถูกฆาต 2 ปี รอดลงอาญา

สุดท้ายบอกจริง ๆ

ค่านิยม

1. ความหมาย : ค่านิยม (values) แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งที่คนส่วนใหญ่ชอบ สนใจ พอในปรารถนา ต้องการ ซึ่งมนุษย์เชื่อและยึดถือเป็นแนวประพฤติปฏิบัติ
2. หน้าที่ของค่านิยม (ค่านิยมมีลักษณะค่อนข้างถาวร เพราะถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก)
 - 2.1 ค่านิยมมีบทบาทในฐานะเป็นตัวตัดสินใจ กำหนดหรือผลักดันในพฤติกรรมโน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่ง
 - 2.2 ทำให้บุคคลสนใจเฉพาะในสิ่งที่ตนปรารถนา
 - 2.3 คอยควบคุมความประพฤติให้เป็นไปตามบรรทัดฐาน
 - 2.4 ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวในสังคม

ค่านิยมของสังคมไทยในอดีต

1. ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา
2. เชื่อเรื่องในกฎแห่งกรรม
3. เชื่อในเรื่องวิญญาณ ภูตผีปีศาจ มีความเชื่อในเรื่องอำนาจลึลับที่มีอยู่เหนือมนุษย์
4. ยกย่องระบบศักดินา เป็นความเชื่อที่ว่าเป็นผู้มีบารมี ความร่ำรวยบุคคลในตระกูลสูงศักดิ์
5. เคารพผู้อาวุโส อาจหมายถึงผู้ที่สูงอายุ ด้วยคุณวุฒิและวัยวุฒิ

ค่านิยมของสังคมไทยในอดีต

6. มีชีวิตอยู่กับธรรมชาติ
7. เชื่อถือโชคกลาง
8. ต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคม (มาสโลว์)
9. ยึดมั่นในจารีตประเพณี ยอมรับกฎเกณฑ์ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาว่าเป็นสิ่งดีงาม และต้องรักษาแบบแผน
10. นิยมอำนาจและบารมี
11. ชอบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สังคมไทยในอดีตมีความเข้าใจไว้วางใจกัน
12. พึงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่เป็นการใช้ชีวิตแบบสันโดษ

ค่านิยมของสังคมไทยในปัจจุบัน

1. ยึดถือในพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับในอดีต มีการศึกษาพระธรรมวินัยอย่างลึกซึ้ง ตลอดจนมีการปรับปรุงแก้ไข กฎเกณฑ์ข้อบังคับของสงฆ์
2. เคารพเทิดทูนพระมหากษัตริย์ สังคมไทยต่างจากสังคมชาติอื่น
3. เชื่อในเรื่องของเหตุผล ความเป็นจริง และความถูกต้องมากขึ้นกว่าในอดีต
4. ค่านิยมในการให้ความรู้ ปัจจุบันสังคมไทยมีการแข่งขันกันตลอดเวลา การจะพาตนเองให้รอดจากปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้ จำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถที่โดดเด่นจึงเป็นสิ่งที่คนไทยในสังคมปัจจุบันต้องแสวงหา
5. นิยมร่ำรวยและมีเกียรติ สังคมไทยปัจจุบันให้ความสำคัญ เรื่องความร่ำรวยและเงินทอง

ค่านิยมของสังคมไทยในปัจจุบัน

6. **มีความเชื่อมั่นตนเองสูง** เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนไทยทุกคนกล้าตัดสินใจและกล้าแสดงออกทางความคิดและการกระทำมีบุคลิกภาพเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำที่ดี
7. **ชอบแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น** ลักษณะกลัวการเสียเปรียบ กลัวสู้เพื่อนไม่ได้ เพื่อการอยู่รอดจึงต้องกระทำการแย่งชิง แสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเอง
8. **นิยมการบริโภค** นิยมเลียนแบบอย่างตะวันตก รักความสะดวกสบาย ใช้จ่ายเกินตัวเป็นการนำบริโภคของแพง ปลูกการมีหนี้สินมากมาย
9. **ต้องทำงานแข่งกับเวลา** ทุกวันนี้คนล้นงาน จึงต้องรู้จักกำหนดเวลา การแบ่งแยกเวลาในการทำงาน การเดินทางและการพักผ่อนให้ชัดเจน

ค่านิยมของสังคมไทยในปัจจุบัน

10. **ชอบอิสระ** ไม่ชอบอยู่ภายใต้อำนาจใคร ไม่ชอบการมีเจ้านายหลายคน ในการทำงานมักประกอบอาชีพอิสระ เปิดกิจการเป็นของตนเอง
11. **ต้องการสิทธิความเสมอภาค** ระหว่างหญิงชายเท่าเทียมกัน
12. **นิยมการทดลองอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงาน**
13. **นิยมภาษาต่างประเทศ** เพราะต้องใช้ในการติดต่อสื่อสารทาง ธุรกิจและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ๆ ตำราหรืออินเทอร์เน็ตมีความจำเป็น